

„Desigur, e vorba de rase”, îmi ziceam eu perplex, în fața acestui limbaj cifrat cu temă biologică, și cu eroi necunoscuți mie. „O fi vorba de cine știe ce populații primitive, ale căror filiații preocupă în deosebi „pe acești pasionați exploratori !” Și totuși râsul continuu, larg și fericit al acestor tineri, optimismul eftin și mândria satisfăcută cu care recoltau priviri fățiș admirative ale unor dudui din compartiment, mă făceau să înțeleg că sînt un mare naiv.

În gara Constanța secretul s'a limpezit. Niște soldați împodobiți cu galoane roșii la umăr veniau să comunice celor trei „exploratori” din mintea mea că le sosiseră dimineața cu vagoane speciale, toți eroii și eroinele discuției așa de enigmatice. *Prunaru, Ali și Teterist* așteptau să le vie mânăgerii, pentru antrenamentul de concursuri hipice.

Interesul viu pentru oameni, formă neîndoioasă de civilizație umanistă, suferă continuu deviații și lunecări spre lumea cailor, a cînilor, a papagalilor, etc. Cei trei tineri, perfect indiferenți la genealogia laborioasă a cutărui om de seamă, sînt capabili oricînd să arate, cu documente în mînă, nobleța de rasă a calului sau pe acea a cătelului care le umple golul existenței.

Nimic mai firesc decît omagiul de recunoștință pentru niște animale de care le era legată înșăși concepția lor de viață. Jock.

Cazul Grigorescu.

Fără îndoială că controversese în jurul lui Grigorescu ating astăzi o culme maximă. Și spontane sau interesate, aceste interminabile discuții cinstesc mai mult decît orice alte convenționale bronzuri, memoria marelui nostru exponent.

Și mai este un bine în această ardoare, în această pasiune cu care îl înconjurăm. S'a trecut în fine dela timid admirativele osanale, la o cercetare lucidă, strînsă, bărbătească. Să nu ne temem că îmbrățișarea noastră îl va găti pe Grigorescu. Să ne întrebăm însă dacă îl va putea cuprinde.

Primul examinator competent, deocamdată, rămîne desigur d. Francisc Șirato, cu al său minunat studiu apărut în colecția „Apollo”.

Ceilalți atacă chestiunea cu interes și pătrundere, dar tangențial. Singură d-na Olga Greceanu introduce, cu curaj, un nou punct de vedere, pe care îl apreciem deosebit, dar îl contestăm.

Întăi, pentrucă e simplist. S'o demonstrăm.

D-sa spune în esență următoarele : Grigorescu ne-a văzut prin ochelarii laici ai picturii franceze, în timp ce stilul nostru era deja cristalizat în ortodoxie.

Atunci—răspundem noi—aproape toți vecinii noștri tot în ortodoxie sînt cristalizați. Dar ceiace este mai grav că ortodoxia noastră nici nu este un fenomen originar, ci am primit-o dela bizantini, iar ceiace este și mai grav, că înșăși ceiace d-sa socoate caracteristic ortodoxiei — stilul schematic, formal, abstract, este influență egipteană !...

Ori, d. Lucian Blaga — și găsesc că d-sa e mult mai aproape de specificul nostru etnic — vede ortodoxia invers.

D-sa vede ortodoxiei, ca trăsătură dominantă, organicitatea, adică promovarea a tot ce este viață, pămînt, fire, în timp ce catolicismul este cel care preferă dintre categorii, pe cele sacral — etatiste și deci abstracte

Ca să se vadă cât este de coerentă afirmația d-lui Blaga, să stabilim diferența și din punct de vedere național: „ortodoxia” (spațiul Mioritic, spiritualități bipolare) „a manifestat încă din timpuri vechi o tot mai pronunțată silință de divizare practică după națiuni, în timp ce catolicismul urmează subț un anumit unghiu, toate directivele unei internaționale”.

Nu este mai puțin adevărat, că în cazul nostru, istoria ne oferă unul din cele mai bizare paradoxe. Ortodoxia, care este organicitate și deci diferențiere, a produs o pictură în stil convențional, rigid, hieratic, asemeni artei tuturor marilor civilizațiuni primitive. În timp ce biserica catolică, construcție abstractă și universală, trecând peste orice diferențiere nu numai particulară, dar națională, a produs totuși o pictură mult mai vie, mai dionisiacă! Paradoxul lămurească-l cine poate. Dar tocmai de asta spunem că d-na Greceanu s'a plasat într'un punct de vedere simplist. Problema este complexă și o soluție unică și absolută, este inoperantă.

D-l Francisc Șirato s'a ferit de o construcție arbitrară și a căutat să surprindă în mersul schimbător al lucrurilor, o realitate artistică, care printr'o fericită coincidență, este și o realitate națională, în ceiace astăzi numim „cazul Grigorescu”. Pentru aceasta și constatările d-sale sînt valabile, în timp ce încercările d-nei Greceanu de a turna un caz particular și viu, într'un sistem abstract și uniformizant, dau greș.

Și în definitiv, ce ar fi de obiectat în faptul că Grigorescu s'a format la școala franceză? Dar pentru pictura noastră bisericească — și mă gîndesc în primul rînd la cea din timpul lui Ștefan cel Mare — ar fi mai puțin de obiectat că derivă din cea bizantină și prin ea și din cea egipteană?!

Apoi încă o întrebare mai generală și ca atare consolatoare. Cîte arte în Europa — mă gîndesc la acele manifestări majore — afară de arta greacă și cea gotică, pot afirma o originalitate totală?

Dar încă ceva. Pictura lui Grigorescu este o pictură de chevalet. Mai este nevoie să precizez că pictura de chevalet este înainte de toate artă a amănuntului și că apogeul ei este pictura olandeză și nu mozaicul bizantin? Că este artă de sine stătătoare, individuală și nu artă decorativă, socială?

Prin urmare sunt inutile chinuitoarele discuții în jurul lui „cum ar fi trebuit să fie Grigorescu” căci așa cum este, este mare.

Față de Grigorescu nu văd cu puțință decît o singură atitudine: cea pornită din dragostea care ne-o trezește și deci o totală acceptare, iar în al doilea rînd, să ne ferim de a-l imita, de a-l generaliza, ceiace ar fi sinonim cu a-l specula. Alexandru Gh. Popovici.

Poștă fără telefon...

Pe vremurile copilăriei școlărești cînd se întîmpla să uităm acasă condeiul și călimara, dascălul sentențios încheia totdeauna tirada moralizatoare: „...Cine a mai văzut școlar fără condei?! Rușine! Ca un soldat fără pușcă, ca un vizitiu fără biciușcă!”...

Și viața ne-a deprins apoi cu asociații de acestea indestructibile de lucruri, de fapte, de oameni. Nu puteam concepe niciodată, spre exemplu, o bancă fără cassă de bani, gară fără șef de gară, străzi fără gropi, apă fără colibacil sau ...poștă fără telefon.

Dăunăzi însă a trebuit să aducem o mică modificare acestui tradi-